

SUBSTANCJE ZUBOŻAJĄCE WARSTWĘ OZONOWĄ

I) INFORMACJE OGÓLNE

W ostatnich latach stosowanie licznych, szeroko rozpowszechnionych substancji syntetycznych napotkało na nowe ograniczenie, którym jest ochrona środowiska naturalnego. Gałęzie przemysłu, które produkują, wykorzystują lub zużywają te substancje zostały zmuszone, aby na nowo rozważyć sposób ich stosowania, a wreszcie zaniechania ich wykorzystywania. Dotyczy to również substancji CFC i HCFC, które przyczyniają się zarówno do niszczenia atmosferycznej warstwy ozonowej, jak również wnoszą pewien wkład do tworzenie tzw. efektu cieplarnianego.

Dnia 15 czerwca 2004 r. weszła w życie *ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową* (Dz. U. Nr 121, poz. 1263 z późn. zm.), która zapewniła przeniesienie do prawa polskiego prawa Unii Europejskiej w zakresie postępowania z substancjami zubożającymi warstwę ozonową, tj. rozporządzenia (WE) nr 2037/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. sprawie substancji zubożających warstwę ozonową. Podstawowym założeniem ustawy o substancjach zubożających warstwę ozonową jest pełne dostosowanie prawa polskiego w zakresie problematyki postępowania z substancjami zubożającymi warstwę ozonową do prawa Unii Europejskiej.

Ustawa o substancjach zubożających warstwę ozonową określa:

- zasady używania oraz obrotu substancjami zubożającymi warstwę ozonową, zwanymi dalej „substancjami kontrolowanymi”, oraz produktami, urządzeniami i instalacjami zawierającymi te substancje,
- obowiązki podmiotów używających lub dokonujących obrotu substancjami kontrolowanymi oraz produktami, urządzeniami i instalacjami zawierającymi te substancje,
- organy i jednostki właściwe w sprawach postępowania z substancjami kontrolowanymi.

Listę substancji kontrolowanych zawiera rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2037/2000 w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową. Obejmuje ona m.in. substancje z grup: HCFC (są to halogenowe chloropochodne węglowodorów), które stosowane są głównie w sektorze chłodnictwa i klimatyzacji, freony CFC (chloropochodne węglowodorów) lub tetrachlorek węgla, halony czy bromek metylu. Związki te, ze względu na szkodliwy wpływ na środowisko naturalne, muszą być używane wyłącznie w układach zamkniętych, aby nie przedostawały się do atmosfery.

Podstawowe pojęcia:

Używanie substancji kontrolowanej - produkcja, przywóz, wywóz, wprowadzanie do obrotu, stosowanie, odzysk, recykling, regeneracja lub unieszkodliwianie substancji kontrolowanych w rozumieniu przepisów prawa Unii Europejskiej dotyczących substancji kontrolowanych.

Używanie produktów, urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane - przywóz, wywóz, wprowadzanie do obrotu lub stosowanie produktów oraz eksploatację urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane.

Obrót - zbycie lub przekazanie substancji kontrolowanej kolejnemu podmiotowi lub osobie.

II) OBOWIĄZKI PRZEDSIĘBIORCÓW I OSÓB FIZYCZNYCH

1. **Podmiot używający substancje kontrolowane** na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązany do:
  - prowadzenia ewidencji substancji kontrolowanych
  - przekazywania informacji zawartych w tej ewidencji raz w roku do dnia 28 lutego za rok poprzedni wyspecjalizowanej jednostce. Zgodnie z ogłoszeniem Ministra Środowiska jednostką upoważnioną do przyjmowania informacji jest Biuro Ochrony Warstwy Ozonowej mieszczące się w Instytucie Chemii Przemysłowej im. Prof. I Mościckiego, ul. Rydygiera 8, 01-793 Warszawa.. Użytkownicy w ewidencji podawać muszą m.in. rodzaj oraz nazwę chemiczną i handlową substancji kontrolowanej, źródło pochodzenia, cel używania.
2. **Podmiot wprowadzający** do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produkty, urządzenia i instalacje zawierające substancje kontrolowane jest obowiązany do:
  - oznakowania produktów, urządzeń, instalacji zawierających te substancje,
  - oznakowania pojemników zawierających te substancje.
3. **Osoba wykonująca czynności polegające na obsłudze technicznej i naprawie urządzeń** chłodniczych, klimatyzacyjnych, gaśniczych lub innych urządzeń zawierających substancje kontrolowane obowiązana jest do:
  - oznakowania tych urządzeń.
4. **Użytkownik urządzeń lub instalacji** (w tym osoba fizyczna) **zawierających powyżej 3 kg czynnika chłodniczego** będącego substancją kontrolowaną jest obowiązany do:
  - założenia dla każdego z urządzeń karty obsługi technicznej i naprawy urządzenia lub instalacji, zwanej „kartą urządzenia”; kartę urządzenia mogą zakładać osoby posiadające świadectwo kwalifikacji w zakresie substancji kontrolowanych. Osoby posiadające świadectwo kwalifikacji (*albo podmioty zatrudniające taką osobę*) mogą dokonywać czynności polegających na:
    - sprawdzeniu szczelności urządzeń i instalacji zawierających czynniki chłodnicze będący substancją kontrolowaną,
    - obsłudze technicznej, demontażu oraz naprawie urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane, a także na odzysku tych substancji, ich recyklingu, regeneracji, przekazywaniu do ponownego użytkowania oraz obrocie tymi substancjami. Działalność tą prowadzi się z wykorzystaniem odpowiedniego wyposażenia technicznego.
5. **Użytkownik urządzeń lub instalacji zawierających czynnik chłodniczy będący substancją kontrolowaną w ilości powyżej 3 kg do 30 kg substancji kontrolowanych** jest obowiązany do:
  - przeprowadzenia raz na 12 miesięcy sprawdzenia szczelności tych urządzeń.
6. **Użytkownik urządzeń lub instalacji zawierających czynnik chłodniczy będący substancją kontrolowaną w ilości powyżej 30 kg do 300 kg substancji kontrolowanych** jest obowiązany do:
  - przeprowadzenia raz na 6 miesięcy sprawdzenia szczelności tych urządzeń.

7. **Użytkownik urządzeń lub instalacji zawierających czynnik chłodniczy będący substancją kontrolowaną w ilości powyżej 300 kg substancji kontrolowanych jest obowiązany do:**
- przeprowadzenia raz na 3 miesiące sprawdzenia szczelności tych urządzeń.

III) ZAKAZY

Zakazuje się:

1. **Składowania** urządzeń klimatyzacyjnych, chłodniczych lub gaśniczych zawierających substancje kontrolowane i będących odpadami oraz wszelkich urządzeń będących odpadami, zawierających substancje kontrolowane jako rozpuszczalniki, a także odpadów zawierających substancje kontrolowane, wytworzonych w procesie demontażu tych urządzeń. Podmiot prowadzący składowisko odpadów jest obowiązany odmówić przyjęcia na składowisko tych odpadów.
2. **Obrotu** produktami, urządzeniami i instalacjami zawierającymi chlorofluorowęglowodory (CFC), z wyjątkiem nieodzownych zastosowań w rozumieniu Protokołu Montrealskiego w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową, sporządzonego w Montrealu dnia 16 września 1987 r.
3. **Obrotu** urządzeniami i instalacjami chłodniczymi, klimatyzacyjnymi i pompami ciepła zawierającymi substancje kontrolowane jako czynniki chłodnicze.
4. **Obrotu** spienionymi tworzywami sztucznymi i wyrobami je zawierającymi wyprodukowanymi przy użyciu substancji kontrolowanych.
5. **Rozbudowy** urządzeń i instalacji chłodniczych i klimatyzacyjnych z wykorzystaniem substancji kontrolowanych.

(Pkt 3 wszedł w życie z dniem 01.10.2004 r., a pkt 4 wchodzi w życie z dniem 1.05.2005 r.).

Zakazów, o których mowa w pkt 2-5 nie stosuje się w przypadku przyznania przez Komisję Europejską ograniczonego czasowo wyłączenia na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej dotyczących substancji kontrolowanych.

IV) OPŁATY

Oplata za substancje kontrolowane - jest to opłata obliczana i wpłacana w przypadku wprowadzenia po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno nowych, odzyskanych, jak i po regeneracji:

- 1) wodorochlorofluorowęglodorów (HCFC), z wyjątkiem wykorzystywanych do produkcji innych substancji,
- 2) chlorofluorowęglodorów (CFC), z wyjątkiem wykorzystywanych do produkcji leków,
- 3) bromometanu, z wyjątkiem zastosowań kwarantannowych i przedwysyłkowych.

Podstawę obliczenia wysokości opłaty za substancje kontrolowane stanowi ilość substancji kontrolowanej wprowadzonej do obrotu. Maksymalna wysokość stawki opłaty za substancje kontrolowane wynosi dwukrotność stawki opłaty za emisję substancji CFC do środowiska.

Podmiot wprowadzający do obrotu w/w substancje, jest obowiązany do:

- składania marszałkowi województwa, właściwemu ze względu na siedzibę albo miejsce zamieszkania tego podmiotu, rocznego sprawozdania o wysokości należnej opłaty za substancje kontrolowane w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy ta opłata,

- wnoszenia na odrębny rachunek bankowy właściwego urzędu marszałkowskiego, do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego opłata dotyczy - opłaty za substancje kontrolowane. Obowiązek wniesienia opłaty za substancje kontrolowane powstaje na koniec roku kalendarzowego.

W przypadku nie dokonania przez podmiot wpłaty opłaty za substancje kontrolowane, marszałek województwa ustala w drodze decyzji dodatkową opłatę za substancje kontrolowane w wysokości odpowiadającej 50 % niewpłaconej kwoty z tytułu opłaty za substancje kontrolowane. W sprawach opłat za substancje kontrolowane stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926 z późn. zm.).

Wpływy z opłaty za substancje kontrolowane powiększone o przychody z opodatkowania rachunków bankowych i pomniejszone o dochody urzędów marszałkowskich stanowią w 99,5 % wpływy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, natomiast 0,5 % stanowią dochody budżetu województwa samorządowego z przeznaczeniem na koszty egzekucji należności i obsługę administracyjną systemu tej opłaty.

V) PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

1. Użytkownik urządzenia lub instalacji wprowadzonych do obrotu przed 1 lipca 2002 r. może użytkować urządzenie lub instalację bez wymaganego w/w ustawa oznakowania przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, a bez karty urządzenia przez okres 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.
2. Osoby już wykonujące działalność, dla której ustawa przewiduje wymóg posiadania świadectwa kwalifikacji, mogą wykonywać tę działalność bez wymaganego świadectwa kwalifikacji do dnia 31 grudnia 2005 r.
3. Pozwolenie wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie dotychczasowych przepisów jest ważne do dnia upływu terminu, na jaki zostało wydane, chyba, że z dniem wejścia w życie ustawy organem właściwym do wydawania tego pozwolenia jest Komisja Europejska.

VI) WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

- 1) Ustawa z dnia 20.04.2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową (Dz. U. Nr 121, poz. 1263).
- 2) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 06.08.2004 r. w sprawie wzoru karty urządzenia i instalacji zawierających substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 184, poz. 1903).
- 3) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11.08.2004 r. w sprawie ewidencji substancji kontrolowanych (Dz. U. Nr 185, poz. 1911).
- 4) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16.08.2004 r. w sprawie sposobu oznakowania produktów, urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane, a także pojemników zawierających te substancje (Dz. U. Nr 195, poz. 2007).
- 5) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16.08.2004 r. w sprawie kontroli szczelności urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 195, poz. 2008).

- 6) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 16.08.2004 r. w sprawie programów kursów, przeprowadzania egzaminów oraz wzoru świadectwa kwalifikacji w zakresie substancji kontrolowanych (Dz. U. Nr 195, poz. 2009).
- 7) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 02.09.2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla wyposażenia technicznego stosowanego przy wykonywaniu działalności związanej z substancjami kontrolowanymi (Dz. U. Nr 202, poz. 2071).
- 8) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11.01.2005 r. w sprawie wysokości stawki opłaty za substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 13, poz. 107).
- 9) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11.01.2005 r. w sprawie wzoru sprawozdania o wpływach z tytułu opłaty za substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 13, poz. 108).
- 10) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18.01.2005 r. w sprawie wzoru rocznego sprawozdania o wysokości należnej opłaty za substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 17, poz. 157).
- 11) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23.09.2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu i kryteriów gospodarowania środkami pochodzącymi z opłat za substancje kontrolowane (Dz. U. Nr 200, poz. 1657).